

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ.

Τόμος Ε'.

ΑΡΙΘΜ. 8 (104).

Συνδρομή, αρχομένη ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου καὶ 1. Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους, ἐξέμνητος μόνον καὶ προπληρωτὰ: Πανταχοῦ φράγκ. χρ. 10 ἢ μάγκ. 8.

ΕΤΟΣ Ε'.

τῇ 15/27. Ἀπριλίον 1889.

ΑΡΧΗ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΚΩΔΩΝΟΣ.

Ὁ κώδων συνοδεύει ἡμᾶς ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου. Ὁ κώδων χαιρετᾷ τὸ παιδίον κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ὁ κώδων ἀγγέλλει τὴν χαράν, ὅταν αἱ καρδίαι συνάπτωνται πρὸς ἀλλήλας καὶ μετὰ τῶν σοβαρῶν αὐτοῦ τόνων πενθίμως προπέμπει τὸν ἐπὶ γῆς ὁδίτην, βαίνοντα τὴν τελευταίαν ὁδόν. Ὁ κώδων εἶνε ὁ πιστὸς σύντροφος τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πένθους καὶ ὁ συναγείρων τὴν ἀγαπῶσαν κοινωνίαν εἰς ὁμόνοιαν, εἰς ἐγκάρδιον ἐνότητα. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἃς ἐξετάσωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ κώδωνος.

Οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον κώδωνας. Οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τὰς νομηνίας, τὰς τελετὰς καὶ κατὰ τὴν προσφορὰν των θυσιῶν μετεχειρίζοντο ἀντὶ κωδῶνων τὰς σάλπιγγας. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις μοναστηρίοις συνεκαλοῦντο οἱ μοναχοὶ διὰ τῆς καλουμένης ἐγερτηρίου σφύρας, ἣτις ἀναφέρεται ἔτι ἐν τῇ ἐβδόμῃ.

ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Ε'.

ἐκατονταετηρίδι καὶ ἣτις ὑπάρχει ἐν χρήσει ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλοῖς μοναστηρίοις τῆς ἀνατολῆς. Ἐντεῦθεν ἴσως προήλθεν ἡ χρῆσις τῶν ἀγίων ξύλων, ἅτινά εἰσιν ἐπιμήκεις λεπταὶ σανίδες καὶ ὀνομάζονται σήμαντρα· διότι κρουόμεναι σημαίνουν τὸν χρόνον τῆς ἐξεγέρσεως. Ἡ χρῆσις τῶν σημάτων τούτων ἦτο γνωστὴ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων παρὰ τοῖς πλείστοις ἀνατολικῶς λαοῖς, ταύτην δὲ εὐρίσκομεν καὶ παρὰ τοῖς Σίνοις, οἵτινες διὰ τούτων σημάτων ἐσήμαινον τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, τὰς τυχόν γινομένας πυρκαϊὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα περιστατικά, ἔχοντες πρὸς τοῦτο τεταγμένον φρουρὸν. Οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ἀνηρτημένους κώδωνας (tintinnabula), δι' ὧν ἐκάλουν τοὺς ὑπηρέτας ἢ ἐξήγειρον τοὺς θυρωροὺς. Διὰ τῶν κωδῶνων ἐσήμαινον τὴν ὥραν τῆς εἰς τὰ λουτρά συναθροίσεως καὶ εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο φράσιν, „sonat aes thermorum“ = ἡχεῖ

ΠΡΙΤΚΗΨ ΦΕΡΑΙΝΑΝΔΟΣ ΧΟΕΝΖΟΛΑΕΡΝ. Διάδοχος τῆς Ῥουμανίας.

ὁ χαλκος τῶν θερμῶν (=λουτρῶν), ἐδήλουν δὲ προσέτι καὶ τοὺς ἐγκληματίας διὰ τῶν κωδῶνων, ἀναρτῶντες τοιοῦτους ἀπὸ τῶν τραχήλων αὐτῶν.

Οἱ κώδωνες τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπίσης κρόταλα, μεταδιδόμενα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς φρουροῦ εἰς τὸν ἕτερον πρὸς τήρησιν τῆς νυκτοφυλακῆς, ἐνῶ ἄλλοτε ἡ περίπολος περίεπολει μετὰ τοῦ κροτάλου, εἰς οὗ τὸν ἦχον ὤφειλεν ἕκαστος φρουρὸς ν' ἀποκριθῇ. Κωδωνίσκοι ἐχρησίμευσον καὶ ὡς στολισμὸς τῆς τοῦ Ιουδαίου ἀρχιερέως ἐσθῆτος, ἣν οὗτος ἐφόρει ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς. Τοιοῦτοι δὲ κωδωνίσκοι, ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου, κοσμοῦσι καὶ σήμερον ἐτι τὰς ἀρχιερατικὰς στολὰς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Περὶ τὰ μέσα τῆς στ'. ἐκατονταετηρίδος ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Τουρίου σημειόν τι, ὅπερ ἐδήλου τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας. Ὑπὸ τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο ἐννοεῖται ὁ κώδων, ὅστις ὀνομάζεται σημεῖον ἐκκλησιαστικόν (signum ecclesiae). Ἐτι δὲ μᾶλλον ἱστορικὸν λόγον φέρει ἡ γνώμη ὅτι ὁ Ῥωμαῖος ἐπίσκοπος Σαβινιανός, ὅστις ἐν ἔτει 604 διεδέχθη Γρηγόριον τὸν Μέγαν, ἐποιήσατο πρῶτος χρῆσιν τῶν κωδῶνων καὶ ἴσως αὐτὸς οὗτος καθιέρωσε τὴν συνήθειαν τοῦ σημαίνειν τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τὰς τῆς θείας λατρείας διὰ τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἡ πρώτη ἐφεύρεσις καὶ εἰσαγωγή τῶν ἐκκλησιαστικῶν κωδῶνων καλύπτεται ὑπὸ σκοτεινοῦ πέπλου. Εἰκάζεται ὅμως ὅτι τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις οἰκιακὰ ἐγερτήρια ὄργανα διεδόθησαν καὶ εἰς τὸ κοινὸν ὡς δημόσια συναθροίσεως σημεῖα. Ἐντεῦθεν δέ, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μετεδόθησαν, καὶ δὴ ἀνευ τινὸς διακοπῆς, οἱ συνήθεις οὗτοι κώδωνες εἰς τὸν μεσαίωνα, ὅποτε μοναστηρία τινα ἐποιοῦντο χρῆσιν τοιοῦτων κωδῶνων, μέχρις οὗ κατὰ μικρὸν ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῶν χρῆσις ἐγένετο κοινὴ συνήθεια καὶ ἔκτοτε ἀνεφάνησαν οἱ ὑπερμεγέθεις κώδωνες, οὓς βλέπομεν καὶ σήμερον ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν ταῖς βρετανικαῖς νήσοις οἱ κώδωνες ἦσαν ἤδη διαδεδομένοι κατὰ τὴν στ'. ἐκατονταετηρίδα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναφέρεται Ἰρλανδὸς τις μοναχός, ὀνόματι Δαγκαῖος, ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Κυρανίου, ὅστις διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς καὶ συγχνόως ὡς ἄριστος χαλκουργός. Ὁ μοναχὸς οὗτος λέγεται ὅτι κατεσκεύασε περὶ τοὺς 300 κώδωνας. Ἐν τῇ ζ'. ἐκατονταετηρίδι ἀπαντῶσι πλείονα ἴχνη ἐκκλησιαστικῆς χρήσεως τῶν κωδῶνων. Ὅτε ὁ βασιλεὺς Κλόθαρὸς ἐν ἔτει 615 ἐπολιόρκει τὴν πόλιν τῆς Βουργουνδίας Sens, ὁ ἐπίσκοπος Λοῦπος ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ ἔκρουσε τοὺς κώδωνας τῆς ἐκκλησίας ἵνα ἀθροισθῇ ὁ λαός, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἀκούσαντες τὸν ἦχον τῶν κωδῶνων καὶ καταληφθέντες ὑπὸ φόβου ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, τοῦθ' ὅπερ πολλοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὴν θαυματουργικὴν τῶν κωδῶνων ἐνέργειαν. Κατὰ τὴν ὀγδόην ἐκατονταετηρίδα, ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου, οἱ κώδωνες εἶχον εἰσαχθῇ ἤδη καὶ διαδοθῇ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ὁ ἅγιος Γαλλνέριος, μοναχὸς Taneho, διεκρίθη ἰδίως ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου ὡς περίφημος κωδωνοχύτης, ὅστις κατεσκεύασεν ἐξαίρετικῶς ὡραίον τινα κώδωνα διὰ τὴν ἐν Ἀκουῖσγράνῳ (Aachen) ἐκκλησίαν. Ὁ χρόνος δὲ τῶν μέσων τῆς ἐννάτης ἐκατονταετηρίδος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ ἐποχὴ, ἀφ' ἧς ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῶν κωδῶνων χρῆσις θεωρεῖται ὡς κοινὴ. Ἐντεῦθεν εὐρίσκομεν τοὺς κώδωνας ἐν τε τοῖς μοναστηρίοις, ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις.

Καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀναφαίνονται οἱ κώδωνες κατὰ τὴν θ'. ἐκατονταετηρίδα, ὅτε δηλαδὴ ὁ πατρι-

κιος ἐκ Βενετίας δούξ Οὐρσος ἐν ἔτει 865 ἐδωρήσατο τῷ Ἑλληνι αὐτοκράτορι Μιχαὴλ 12 κώδωνας, οἵτινες ἀνηρτήθησαν ἐπὶ τοῦ παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεγερθέντος κωδωνοστασίου. Ἀλλ' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει χριστιανοὶ ἐνέμενον μετὰ τῆς ἰδιαζούσης ἀνατολικῆς μικρολογίας καὶ σταθερότητος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀρχαίων σημάτων καὶ τούτου ἕνεκα οἱ κώδωνες δὲν διεδόθησαν ἀναλόγως πανταχοῦ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453, ἐκ θρησκευτικῆς τὰ μάλιστα ἀντιπαθείας, καθηρέθησαν παντελῶς οἱ κώδωνες ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, ἐξαιρέσει τινῶν μοναστηρίων, ἅτινα ἐκέκτηντο τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσι τοιοῦτους κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν. Καίτοι δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ οἱ χριστιανοὶ ὑπὸ τὴν ἀραβικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ ἔτους 850 διὰ νόμου ἀπέλαυνον ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἑαυτῶν θρησκείας, ἦσαν ὅμως πάντοτε ἐκτεθειμένοι εἰς τὰ σκώμματα τῶν μωαμεθανῶν, πρὸ πάντων κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς, ὅτε διὰ τῆς κωδωνοκρουσίας συνηθροίζοντο εἰς τὰς ἐκκλησίας. Βραδύτερον μάλιστα ἐξαφθεις ὁ Καλίφης ὑπὸ μανίας κατὰ τῶν χριστιανῶν, διέταξε τὴν καθαίρεσιν οὐ μόνον τῶν ὑπαρχόντων κωδῶνων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπάλλξεων, ἐφ' ὧν οὗτοι ἦσαν ἀνηρτημένοι. Ὁ δὲ τοῦρκος συγγραφεὺς Σααδεδδὶν ἐθεώρει μάλιστα τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ διὰ τοῦτο πρὸ πάντων ὠφέλιμον, διότι δι' αὐτῆς ἐσίγησαν οἱ ἀποτρόπαιοι κώδωνες! Καὶ Ιουδαῖός τις Ῥαββίνος, Bachai καλούμενος, κατὰ τὴν ιγ'. ἐκατονταετηρίδα, ἀποφαίνεται κατὰ τῶν κωδῶνων ὡς ἐξῆς: „Ἐν τοῖς μαγικοῖς βιβλίοις λέγεται, ὅτι γυνὴ τις ἴσταται παρὰ τῇ κεφαλῇ τοῦ θνήσκοντος, ἀνὴρ δὲ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ παῖς κρόταλον ἔχων ἐν τῇ χειρὶ. Ἐκ δὲ τῶν ἐθνικῶν γοήτων εἰσῆχθη ἡ κωδωνοκρουσία εἰς τὸ βασιλεῖον τῶν ἐδωμιτῶν (= εἰς τὸν χριστιανισμόν). Οἱ χριστιανοὶ μόνοι ἔχουσι κώδωνας καὶ οὐδεὶς ἄλλος λαός.“

Λίαν ἐνωρὶς ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ν' ἀφιερῶσι τοὺς κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας διὰ τελετῶν. Ἡ ἀφιέρωσις δ' αὕτη δὲν ἐθεωρεῖτο μόνον ὡς εὐσεβὴς τις χριστιανικὴ συνήθεια, ἀλλ' ἐπιστεύετο προσέτι ὅτι εἰς τὰ ταῖς ἐκκλησίαις ἀφιερούμενα ἀντικείμενα παρείχετο ἰδιαιτέρα τις χάρις καὶ θαυματουργικὴ δύναμις, ἣν πρὸ τῆς ἀφιέρωσος καὶ ἀνευ ταύτης δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν. Ἐντεῦθεν προήλθον διάφοροι δεισιδαιμονίαι, αἵτινες συνδέονται μετὰ τῆς κωδωνοκρουσίας. Οὕτω π. χ. Κάρολος ὁ μέγας ἐν ἔτει 789 διέταξε νὰ βαπτίσωσι τοὺς κώδωνας, ὅπως ἀπελαύνωσι τὴν χάλαζαν ἐκ τῆς χώρας. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῶν κωδῶνων ἀναφέρονται μάρτυρες καὶ ἀνάδοχοι, ἐξεδίδοντο δὲ καὶ ὠρισμένα προσκλητήρια, δι' ὧν διεκρίνοντο οὗτοι ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ τελετὴ αὕτη ἐκαλεῖτο κωδωνοβαπτισμός. Πολλοὶ τῶν κωδῶνων ἔφερον ἐπιγραφάς, δι' ὧν ἐδηλοῦντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὁ χρόνος τοῦ βαπτισμοῦ καὶ τὰ ὀνόματα καὶ οἱ τίτλοι τῶν ἀναδόχων καὶ τῶν μαρτύρων. Ἡ ἐορτὴ δὲ τῶν ἐγκαίνιων ἦτο λίαν δαπανηρὰ καὶ τούτου ἕνεκα ἐκαλοῦντο πλουσιώτατοι ἀνάδοχοι καὶ μάρτυρες ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς μεγάλας τῆς τελετῆς δαπάνας. Αἱ ἐν τοῖς ἐγκαίνιοις συνηθῶς ἀναγινωσκόμεναι καὶ μέχρις ἡμῶν περισθεῖσαι εὐχαὶ ἀναφέρονται πᾶσαι εἰς τὸν διπλοῦν τῶν κωδῶνων σκοπόν, τὸν τῆς συναθροίσεως τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀποδιώξεως τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ τῶν συνεργειῶν αὐτῶν.

Ὁ κυρίως σκοπὸς τοῦ κώδωνος εἶναι νὰ σημαίνει τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας. Ἐν ταῖς καθολικαῖς ἐκκλη-

σiais οἱ κώδωνες σιγῶσι τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας τῆς μεγάλης ἐβδομάδος, ἐνῶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ἡ κωδωνοκρουσία γίνεται ἐν πάσῃ τελετῇ, τῇ δὲ μέγαλῃ παρασκευῇ ἡχοῦσιν οἱ κώδωνες ἀπὸ βαθέως ὀρθρου μέχρι τῆς περιαγωγῆς τῶν ἐπιταφίων πενθίμως. Ἄν κατὰ τὰς ἐορτὰς εὐρίσκετο κώδων τις βεβλαμμένος ἢ ἡ λαβὴ αὐτοῦ ἦτο σεσυρμένη εἰς τὸ ὕψος, ἐχρῶντο προχειρῶς ξυλίνῳ σημάντρῳ. Κατὰ τῆς κοινότητος δέ, ἣτις ἐτέλει ὑπὸ ἀφορισμόν, ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῆς κωδωνοκρουσίας ἡ φοβερὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ποινή, καθ' ἣν πάντες οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐσίγων. Μάλιστα δὲ ἐπιστεύετο ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ κώδωνες, καὶ κρούμενοι ἔτι, οὐδένα ἀπέδιδον ἤχον διαρκούσης τῆς ἀπαγορεύσεως.

Ἡ κωδωνοκρουσία ἦτο ἐν χρήσει προσέτι καὶ εἰς πᾶσαν θριαμβευτικὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσελάσιν, ἢ καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ εἰς αὐτὴν εἰσερχομένου ἄρχοντος τῆς χώρας ἢ τῆς ἐκκλησίας. Τὴν συνήθειαν ταύτην βλέπομεν ἔτι καὶ νῦν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀρχιερέως, τοῦ ἐπισκόπου ἢ ἀρχιεπισκόπου, εἰς χωρίον τῆς περιφερείας αὐτοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπισκοπικῶν αὐτοῦ χρεῶν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ ἀνθρώπου στιγμὴν οἱ κώδωνες συμπροπέμπουσιν αὐτὸν διὰ πενθίμων τόνων εἰς τὸν τάφον. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλοτε ἐπιστεύετο ὅτι διὰ τῆς κωδωνοκρουσίας ἐκαλύοντο τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ τῆς νεκρικῆς πομπῆς, διὰ τοῦτο οὐ μόνον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κώδωνες ἡκούοντο ἡχοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ παρακολουθοῦντες τῇ πομπῇ ἔκρουον οὐς εἶχον ἐν ταῖς χερσὶ κωδωνίσκου. Ὅταν δὲ ὁ καθολικὸς ἱερεὺς φέρῃ τὸ ποτήριον τῆς ἀγίας εὐχαριστίας ἵνα μεταλάβῃ τινὰ ἀσθενῇ, προπορεύεται αὐτοῦ ὁ ὑπρέτης τῆς ἐκκλησίας ἢ καὶ ἄλλος τις κρούων ἐκ διαλειμμάτων ὃν φέρει ταῖς χερσὶ κώδωνα, ὅπως ἐφελέσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ παρερχομένου μυστηρίου. Κατὰ τὴν 15. ἐκατονταετηρίδα βλέπομεν ὅτι, ὅτε ὁ πάπας περιήρχετο τὰς διαφόρους χώρας, προεπορεύοντο αὐτοῦ τὰ ἄχραντα μυστήρια ἐπὶ λευκοῦ ὠκύποδος ἵππου φέροντος ἐπὶ τοῦ τραχήλου εὐχον λαμπρὸν κώδωνα, δι' οὗ ἐδηλοῦτο ἡ διάβασις τοῦ ἀγίου πατρός. Τοιοῦτοι φορητοὶ ἐγγεῖριοι κώδωνες ἐθεωροῦντο ὡς ἱεροὶ ἐν ταῖς βρεταννικαῖς νήσοις καὶ ἐπ' αὐτῶν μάλιστα ὤμνουν οἱ κάτοικοι, ὡς σήμερον ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου. Τοιαύτῃ χρήσει διεσώθη καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῷ Ἰρλανδικῷ λαῷ, ὅστις ἐν ἔτει 1832 ὤμοσεν, ἐν τῷ ποινικῷ δικαστηρίῳ, τῷ ἀρχαιοτάτῳ καλουμένῳ χρυσῷ κώδωνι. Ὁ κώδων οὗτος ἐξ ὀρειχάλκου κατασκευασθεὶς στερεῖται κοπάνου (γλωσσιδίου), ἔχει δὲ ὠσειδὲς σχῆμα καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πλακῶν ἐπιχρῶσου ἀργύρου. Τοσοῦτον δὲ ἐσέβετο αὐτὸν ὁ λαός, ὥστε πολλάκις ἀπεδείχθη ὅτι πολλοὶ κλέπται καὶ ἄλλοι ἐγκληματῖαι προετίμησαν ν' ἀποδώσωσι τὰ κλαπέντα καὶ νὰ ὁμολογήσωσι τὰ ἐγκλήματα αὐτῶν ἢ νὰ ὁμώσωσι ψευδῇ ὅρκον πρὸ τοῦ χρυσοῦ κώδωνος.

Ἄλλοτε ἐπιστεύετο ὅτι οἱ ἱεροὶ τῶν ἐκκλησιῶν κώδωνες εἶχον τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν νὰ ἀπελαύνωσι τὰ ἐναέρια πνεύματα καὶ ὅτι διὰ τῆς θαυματουργικῆς τοῦ ἡχοῦ αὐτῶν ἐνεργείας ἀπεμακρύνοντο πᾶσαι αἱ ἐχθρικαὶ καὶ δαιμονικαὶ τῆς φύσεως δυνάμεις. Αἱ θυέλλαι καὶ τρικυμῖαι ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ διὰ τοῦτο οἱ κώδωνες ὡς ἐκ τῆς ἰερότητος αὐτῶν ἔπρεπε νὰ χρησιμεύωσι καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν κατὰ τῶν ἐξ αὐτῶν ἐπερχομένων βλαβερῶν ἐνεργειῶν. Οὐχὶ δὲ μόνον κατὰ τῶν παντοειδῶν τῆς φύσεως βλαβῶν, τῆς θυέλλης, τοῦ κεραυνοῦ, τοῦ ὄμβρου, τῆς χαλάζης, τοῦ πό-

γου, τῆς καταιγίδος καὶ τῶν παραπλησίων, ἀλλὰ καὶ κατὰ παντὸς ἄλλου κακοῦ, λ. χ. τῆς πανώλους, τῶν νόσων ἐν γένει, τῆς ἀτοκίας τῶν γυναικῶν κτλ. ἐθεωροῦντο οἱ κώδωνες ὡς διαχέοντες τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐπενέργειαν. Ἡ θαυματουργικὴ τῶν κωδῶνων δύναμις ἐξετείνετο καὶ περαιτέρω, καθ' ὅσον οὗτοι ἀπήλλασσον τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ἐκ τοῦ καθαρτηρίου πυρός. Ὁ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀφιερωθεὶς καὶ κατὰ τοὺς προσήκοντας τύπους καὶ κανόνες βαπτισθεὶς κώδων ἐκτάτο διὰ τοῦτο τὴν μυστηριώδη δύναμιν τοῦ ἀποτρέπειν καὶ ἀποδιώκειν πᾶν κακόν, οὐ μόνον τὰ προμνημονευθέντα, ἀλλὰ καὶ τὰς γοητείας καὶ μαγείας, εἰς αἷς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπεδίδετο ἢ ἐπὶ τῶν θυελλῶν καὶ τῶν τοιούτων ἐπενέργεια. Ἡ δὲ δόξα περὶ τῆς ὑπάρξεως πονηρῶν πνευμάτων, ὧν ἡ ἀποσόβησις ἀπεδίδετο εἰς τὴν δύναμιν τῶν κωδῶνων, στηρίζεται ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Ἐφεσ. β'. 2. στ'. 12), καθ' ἣν τὰ πονηρὰ ταῦτα πνεύματα κατοικοῦσιν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὁ δ' ἄρχων αὐτῶν, ὁ διάβολος, ἄρχει τοῦ αἵρος. Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ ἡ δοξασία ὅτι ὁ διάβολος, ὡς ἄρχων τοῦ αἵρος, ἐγείρει τὰς θυέλλας καὶ καταιγίδας καὶ τούτου ἕνεκα, κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν, ὥφειλεν ὁ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα. Ἰππῆρχον μάλιστα καὶ ὠρισμένοι πρὸς τοῦτο κώδωνες τῆς κακοκαιρίας ὀνομαζόμενοι, οἵτινες εἶχον τὴν ἰδιότητα ν' ἀποδιώκωσι μόνον τὰς βροντάς, τὰς ἀστραπάς, τοὺς ὑέτους καὶ τὰς θυέλλας. Ἀλλ' ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἐφαίνετο ὅτι διὰ τῆς κωδωνοκρουσίας ἐσώζοντο αἱ χῶραι ἐκ τῆς καταστροφῆς, ἀποκρουομένων τῶν θυελλῶν καὶ καταιγίδων, ἀφ' ἐτέρου ὅμως παρεπονοῦντο πολλοὶ ὅτι, κρουομένων τῶν κωδῶνων, παρεκωλύετο ὁ ὄμβρος.

Ἰππῆρχε συνήθεια νὰ κρούωσι τοὺς κώδωνας τῇ τρίτῃ μετὰ μεσημβρίαν ὥρᾳ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ὅπως ἐκδιωχθῇ ὁ διάβολος καὶ πάντα τὰ φοβερὰ πνεύματα. Αὕτη εἶναι ἡ καλουμένη κωδωνοκρουσία τοῦ τρόμου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἔδενον δι' ἀχύρων τὰ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ εἰστίζον τὰ ζῶα, ἐκεῖνα μὲν ὅπως φέρωσι πλειόνας καρπούς, ταῦτα δὲ ἵνα κομίσωνται ἰδιαιτέραν εὐλογίαν. Ἐνιαχοῦ συνείθιζον νὰ κρούωσι τοὺς κώδωνας τῇ 12 ὥρᾳ τῆς νυκτός, ὅποτε ἐγείρονται οἱ χριστιανοὶ ἐκ τοῦ ὕπνου ἐτροφοδέτουν τὰ ζῶα καὶ εἴτα ἐπορεύοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν δοξάζοντες ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός.

Πολλοὶ τῶν κωδῶνων ἔφερον διάφορα γνομικὰ καὶ γραφικὰ χωρία ὡς ἐπιγραφάς, ἔτι δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν χαλκουργῶν, ἐκτυπώματα σφραγίδων τῶν δωρητῶν καὶ νομισμάτων. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἀποδιδόμενης αὐτοῖς θαυματουργικῆς ἰδιότητος τοῦ ἀποτρέπειν πᾶσαν ἐπερχομένην βλάβην, ἐχρησίμευον ὡσαύτως διὰ νὰ συγκαλῶσι κρούμενοι τοὺς πολίτας εἰς τὸ δημαρχεῖον ἐν σπουδαίαις περιστάσεσι, νὰ ὑπενθυμίζωσι τοῖς ὀφειλέταις τὴν ἀπότισιν τῶν φόρων, νὰ δηλώσιν τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν οἱ κατὰδικοὶ ἤγοντο εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης καὶ νὰ σημαίνωσι τὴν ἐσπερινὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τῆς πόλεως. Ἐν Ῥωσίᾳ ὑπάρχει συνήθεια νὰ διορίζωσιν ἀνθρώπους, ὧν ἔργον εἶναι νὰ κρούωσι τοὺς κώδωνας ἐν καιρῷ χιονοστροβίλου, ὅπως διευκολύνωσι τοῖς διαβάταις τὴν ἀνέυρεσιν τόπου καταφυγῆς.

Οἱ κώδωνες ἐν τῇ μυθολογίᾳ κατέχουσι σπουδαιότατην θέσιν. Ὡς ἡ ἐκκλησία ἀπένεμε τοῖς κώδωνιν ὀνόματα προσώπων, οὕτως ἀπέδιδεν αὐτοῖς ὁ χριστιανικὸς λαὸς ἴδιον τινα βίον καὶ θάνατον. Οἱ κώδωνες, ἀπαξ ἀφιερωθέντες εἰς ἐκκλησίαν τινά, ἀπαξιοῦσι ν' ἀποχωρισθῶσιν ἀπ' αὐτῆς καὶ νὰ ἀναρτηθῶσιν ἐπὶ ἐπάλξεως ἄλλης ἐκκλησίας. Ἐὰν δέ

τις θελήσῃ νὰ ἄρῃ καὶ μεταφέρῃ αὐτοὺς ἀλλαχόσε, ἀντί-
στανται οὗτοι καὶ ἀρνούνται νὰ ἐξαγάγῃσιν ἤχον. Μυθολο-
γεῖται ὅτι ἱππότης τις ἐξεστράτευσέ ποτε κατὰ τῶν ἀπίστων.
Ἀλλὰ πρὸ τῆς μάχης ἐποιήσατο εὐχὴν καὶ ὑπεσχέθη νὰ
ιδρύσῃ ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν πατέρων αὐτοῦ,
ἀν. ἐνῖκα τοὺς ἐχθρούς. Τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐστέφθησαν διὰ
λαμπρᾶς ἐπιτυχίας καὶ ἐπ'ἀνελθὼν οἶκαδε ὁ νικητὴς ὠκοδό-
μησεν ἐκκλησίαν, ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως δ' αὐτῆς ἀνήρτησεν ἡχη-
ρὸν κώδωνα, ὅστις ἀνεδείχθη θαυματουργικώτατος, διότι ἐκ-
τοτε κατὰ τὴν περιφέρειαν ἐκείνην οὐδέποτε ἐνέσκηψε χάλαζα
ἢ κεραυνός. Διαδοθείσης ὁμῶς τῆς θαυματουργικῆς τοῦ κώ-
δωνος φήμης, ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχον οἱ κάτοικοι ἄλλης
χώρας νὰ ἀγοράσωσιν αὐτὸν ἀντὶ μεγάλης ποσότητος χρη-
μάτων, οἵτινες παραλαβόντες μετήνεγκον καὶ ἀνήρτησαν
αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πύργου τῆς μητροπόλεως. Ἀλλ' ἐνῶ ἔχαιρον
ὅτι ἐκέρδησαν τὸν πολύτιμον τοῦτον θησαυρὸν καὶ ἡλπίζον
ὅτι θὰ ἔχωσι προστάτην τῆς χώρας αὐτῶν ἀκαταμάχητον,
αἰφνης εἶδον ὅτι ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων, διότι ὁ κώδων
κρουόμενος οὐδένα ἤχον ἀπέδιδεν. Τότε οἱ ἄνθρωποι φοβη-
θέντες τὴν θείαν τιμωρίαν ἐπ'ἀνέφεραν τὸν κώδωνα εἰς ἡν
πρότερον εὕρισκετο θέσιν· ἐκεῖ δὲ ἀναρτηθεὶς ἐπὶ τοῦ πύργου
ἐπ'ἀνέλαβε τὴν ἡχηρὰν αὐτοῦ φωνήν, ὁ δὲ λαὸς γονυκλινῆς
εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ δι' ἡν ἐπεδείξατο αὐτῷ χάριν. Καὶ
ἄλλα πολλὰ μυθολογοῦνται παραδείγματα περὶ τῆς ἰδιοτρο-
πίας ταύτης τῶν κωδῶνων, οἵτινες ἐθεωροῦντο τοσοῦτον στε-
νῶς συνδεδεμένοι μετὰ των ἐκκλησιῶν καὶ κοινοτήτων, αἷς
ἀρχικῶς ἀνῆκον, ὥστε μεταφερόμενοι εἰς ξένον τόπον κατα-
λαμβάνοντο ὑπὸ νοσταλγίας καὶ διερρηγνύοντο. Διηγοῦνται
λ. χ. ὅτι δούξ τις ἀγοράσας ἐξ ἐνὸς μοναστηρίου ἡχηρὸν
τινα κώδωνα ἔφερε καὶ ἀνήρτησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πύργου
τῆς ἐκκλησίας τῆς πόλεως του, ἀλλὰ δὲν παρήλθε πολὺς
χρόνος καὶ ὁ κώδων καταληφθεὶς ὑπὸ φοβερᾶς νοσταλγίας
διερράγη, καὶ δὴ τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγέννων τοῦ αὐτοῦ
ἔτους.

Οἱ κώδωνες κατὰ τὴν παράδοσιν κατοικοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον εἰς τὰς λίμνας, εἰς τοὺς ποταμοὺς ἢ εἰς τὰ τέλ-
ματα, ἐνθα ὑπάρχουσι βεβυθισμένα χωρία, μοναστήρια ἢ καὶ
πόλεις. Ὅτε οἱ Γερμανοὶ προῦχώρησαν πρὸς τὴν Πομμεραν-
νίαν ἵνα ἐξαπλώσωσι τὸν χριστιανισμόν, ἵδρυσαν τὸ χωρίον
Sassenburg ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς λίμνης Virehow. Ὁ ἐπίσκο-
πος Καμμὶν ἐδωρήσατο τῇ νέᾳ κοινότητι τρεῖς ἐκκλησιαστι-
κοὺς κώδωνας, οὓς οἱ κάτοικοι ἔπρεπε νὰ μεταφέρωσι διὰ
τῆς λίμνης Virehow εἰς τὸ χωρίον Sassenburg. Ἀλλὰ προσ-
βληθέντες κατὰ τὸν πλοῦν ὑπὸ σλαύου τινὸς ὑπ'αρχηγοῦ
οἱ μὲν ναῦται ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ κώδωνες ἐβυθίσθησαν εἰς
τὴν λίμνην. Ἐκτοτε δὲ οἱ δεισιδαίμονες κάτοικοι διηγοῦντο
ὅτι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἡκούοντο κωδωνοκρουσαὶ καὶ ὅτι
μάλιστα οἱ κώδωνες ἐκεῖνοι ὤφθησάν ποτε πλέοντες ἐπὶ τῶν
ὕδατων κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἰωάννου, εἰς δ' ἄλιεύς θελή-
σας νὰ ἀλιεύσῃ αὐτοὺς δὲν ἠδυνήθη, διότι οὗτοι βομβοῦντες
ἐβυθίσθησαν πάλιν εἰς τὸν πυθμένα τῆς λίμνης. Οὐ μόνον
δὲ τέματα καὶ λίμναι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐρημοὶ τόποι καὶ
δάση ἀναφέρονται ὡς κατοικίαι τῶν κωδῶνων. — Κατὰ μυ-
θολογικὴν παράδοσιν οἱ κώδωνες περιήγοντο κατὰ τὴν ἡμέ-
ραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν πρωΐαν τοῦ νέου ἔτους, τὰς
12 νύκτας, καὶ τὴν πρωΐαν τοῦ πάσχα καὶ ἐν γένει κατὰ
πάσας τὰς ἑορτάς ἐπὶ ἀμάξων ὑπὸ βοῶν ἢ ἵππων συρομένων
καὶ παρακολουθουμένων ὑπὸ μεγάλου πλήθους ἑορταστῶν,
οἵτινες ἀπέδιδον αὐτοῖς θείαν τιμὴν καὶ λατρείαν, ὡς οἱ
ἀρχαῖοι ταῖς ἐπιτοπιοῖς θεότῃσι.

Οἱ κώδωνες φαίνεται ὅτι ἐθεωροῦντο καὶ ὡς φύλακες
τῶν ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν. Ἰερόσολύς τις ἠθελήσεν ποτε
νὰ ἀρπάσῃ τὸν θησαυρὸν ἐκκλησίας τινός, ἀμὰ δὲ εἰσελθὼν
καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ ἐκτείνῃ τὰς βεβήλους χεῖρας, εἶδεν
αἰφνης τὸν μέγαν τῆς ἐκκλησίας κώδωνα κατερχόμενον βρα-
δέως ἀπὸ τοῦ πύργου, καὶ ἀπειλοῦντα νὰ καλύψῃ ἐν τῷ θη-
σαυρῷ τὸν κλέπτην, ὅστις ὑπὸ φόβου καταληφθεὶς ἐτράπη
ταχέως εἰς φυγὴν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον. Ἐντεῦθεν καὶ
τὸ ποίημα τοῦ Γκαϊτε „ὁ βαδίζων κώδων“.

Ὑπάρχει προσέτι ὁ μῦθος, καθ' ὃν οἱ κώδωνες ποιοῦσιν
ἐκδρομὰς καὶ εἰτα ἐπιστρέφουσι πάλιν εἰς τὰ ἴδια. Ἐπε-
κράτει μάλιστα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἡ πρόληψις, ὅτι
τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ πένθους ἀπηγορεύετο
ἡ κωδωνοκρουσία, καθίπταντο ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων αὐτῶν οἱ
κώδωνες καὶ ἤρχοντο εἰς τὸν πάπαν, ὅστις δαφιλῶς ἐφιλο-
ξένοι αὐτοῦς. Πολλάκις δὲ μάλιστα, ἐν ἐκτάκτοις περιστά-
σεσιν, ἦτοι ὁσάκις ἐμελλε μετ' οὐ πολὺ ν' ἀποθάνῃ σπου-
δαῖόν τι πρόσωπον, ἢ νὰ ἐκπαγγῇ πυρκαϊὰ ἢ νὰ συμβῇ ἐν
γένει δημοσίᾳ τις συμφορὰ, οἱ κώδωνες προκισθανόμενοι τὸ
συμβησόμενον δεινὸν ἐδήλουν αὐτὸ πολλῷ πρότερον δι' αὐ-
τομάτου κωδωνοκρουσίας. Ὡς τοιαῦται δὲ προγνωστικαὶ
κωδωνοκρουσαὶ ἀναφέρονται ὀνομαστὶ αἱ ἐξῆς: ἦτοι, ἐν ἔτει
1435, ἔτε Ἀλφόνσος Ε'. βασιλεὺς τῆς Ἀραγονίας, κατέκτησε
τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Τῷ 1485 διαρκοῦντος τοῦ
κατὰ τῆς Γρανάτας πολέμου. Τῷ 1527 κατὰ τὴν ἀρχὴν
τοῦ δευτέρου πολέμου μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Α'. τῆς Γαλ-
λίας καὶ τῆς λεηλασίας τῆς Ρώμης ἐπὶ Κλήμεντος Ζ'. Τῷ
1558 κατὰ τὸν θάνατον Καρόλου Ε'. Τῷ 1564, ὅτε ἐνέ-
σκηψε πανώλης ἐν Σαραγόσσᾳ. Τῷ 1568 κατὰ τὴν καρα-
τόμησιν τοῦ πρίγκηπος Δὸν Καρόλου καὶ κατὰ τὸν θάνατον
τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας. Τῷ 1598 κατὰ τὸν θάνατον
Φιλίππου Β', καὶ τέλος τῷ 1601, ὅποτε ἀπὸ τῆς 13. μέχρι
τῆς 30. Ἰουνίου ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐκ διαλειμμάτων ἡκού-
σθησαν αὐτόματοι κωδωνοκρουσαὶ, ὧν ἕνεκα συνηθροίσθησαν
περὶ τὰς 4 χιλιάδας περιέργων καὶ ὡς ἐκ τούτου πολλὰ δυσ-
ἄρεστα συνέβησαν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐκίνησε μάλιστα τὴν
προσοχὴν καὶ αὐτῶν τῶν συγχρόνων σοφῶν, ὧν τινες ἀπέ-
δωκαν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου συμβάντος εἰς τὸν πλανη-
τικὸν ἀστερισμὸν, καθ' ὃν ὁ κώδων ἐχύθη.

Ὡς ὁ μέγιστος τῶν κωδῶνων ἐχθρὸς ἐθεωρεῖτο ὁ διά-
βολος, ὅστις ἀμὰ ἀκούσας τὸν καθαρὸν φθόγγον τοῦ χαλ-
κοῦ ἀγανακτεῖ καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν. Ἐπιφοβος ἦτο ὁ
διάβολος τοῖς κώδωσιν ἰδίως πρὸ τῆς ἀφιερώσεως αὐτῶν,
κατὰ δὲ τῶν ἀφιερωθέντων ἡδὴ ἐνομιζέτο ὅλως ἀνίσχυρος.
Ὑπάρχει μῦθος τις, καθ' ὃν ὁ διάβολος ἀκούσας ποτὲ τὸν
πρῶτον ἤχον κωδωνός τινος, ὃν ἐκ λήθης δὲν εἶχον ἀφιε-
ρώσῃ κανονικῶς, ὥρμησε φρικωδῶς καγγάζων διὰ τοῦ ἀέρος
καὶ ἐξεσφενδόνισεν αὐτὸν εἰς ἡμισείας ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ
τοῦ κωδωνοστασίου εἰς ἀβαθὴ τινὰ ὀπὴν πλήρη ὕδατος, ἐκ-
τοτε δὲ κατὰ τὰς μεγάλας τοῦ τόπου ἐκείνου ἑορτάς, ὅταν
ἡχῶσιν οἱ ἄλλοι κώδωνες ἢ καὶ ὅταν ῥίπτῃ τις ἀργύριον εἰς
τὴν ὀπὴν ἐκείνην, ἀκούεται σαφῶς ὑπὸ τῶν δεισιδαιμόνων
κατοίκων ὁ βαρὺς φθόγγος τοῦ καταποντισθέντος κωδωνος.

Οἱ κώδωνες ἐκλέγουσι καὶ τὸν τόπον ἐνθα πρέπει νὰ
καθιερωθῇ ἀγιότης τις. Τοῦτο διηγεῖται ἡμῖν ὁ χαρίεις
μῦθος περὶ τῆς ἁγίας Ἐδίγνας (Edigna). Αὕτη ἦτο πριγ-
κήπισσα ξένων χωρῶν, ἥτις πενιχρῶς ἐνδεδυμένη ὤχετο ἐπὶ
ἀμάξης ἐλκομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν. Ἐπὶ τῆς ἀμάξης ταύ-
της ἔφερεν ἡ ἁγία Ἐδίγνα ἕνα ἀλέκτορα καὶ ἕνα κώδωνα,
δι' ὧν ἐπίστευεν ὅτι ἐμελλε ν' ἀποκαλυφθῇ αὐτῇ ὁ τόπος

Η ΟΝΕΙΡΟΠΟΛΟΥΣΑ.

Εἰκὼν ἐπὶ Η. Coomans.

Κατὰ φωτογραφίαν τῶν καταστημάτων γ. Ad. Braun & Co. in Dornach im Elsass und Paris.

τῆς διαμονῆς αὐτῆς. Ἐνῷ οὕτως ὤχεϊτο, ἀπεκοιμήθη μετὰ τινὰς δὲ στιγμὰς ἐγερθεῖσα ἠρώτησε τὸν ἡνίοχον ἂν ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ καὶ ἂν ὁ κώδων ἤχησεν. Λαβοῦσα δὲ παρὰ τοῦ ἡνίοχου καταφατικὴν ἀπάντησιν καὶ μαδούσα παρ' αὐτοῦ ἀκριβῶς τὸν τύπον τοῦ συμβάντος, διέταξε νὰ σταματήσωσιν ἐκεῖ. Τότε ἡ πριγκήπισσα καταβᾶσα ἀπὸ τοῦ ὀχήματος εἰσῆλθεν εἰς τὸ κοίλωμα τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης φιλύρας, ἐνθα διήγαγε τὸν ὑπόλοιπον τριακονταπενταετὴ αὐ-

τῆς βίον ἐν μετανοίᾳ, οὐδέποτε ἐξελθοῦσα ἐξ αὐτῆς. Παρὰ τῇ φιλύρᾳ ταύτῃ ὠκοδομήθη βραδύτερον ἐκκλησία.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ ἱστορία καὶ ἡ παράδοσις τοῦ κώδωνος, ὅστις καὶ σήμερον ἐτι προσκαλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸν τόπον, ἐνθα βασιλεύει ἡ εἰρήνη, καὶ εἰς ὃν προπέμπει διὰ τῶν πενθίμων τόνων του τὴν ἀποχωρισθεῖσαν ἀπὸ τοῦ σώματος ψυχὴν, ἵνα εἰρηνικῶς ἐγκαταβιῶσιν ἐν τῇ αἰωνίῳ αὐτῆς κατοικητηρίῳ.

ΤΟ ΑΣΜΑ ΤΗΣ ΧΕΛΙΔΟΝΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

ὑπὸ Δρ. ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΑΥΤΟΥΣΤΟΥ ΛΟΥΔΩΒΙΚΟΥ ΘΕΙΝΕΜΑΝΝΟΥ.

Μεγίστην ἀναμφιβόλως σπουδαιότητα δι' ἕκαστον φιλοσοφῶντα ἔχει ἡ παρατήρησις τῆς βαθμιαίας πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἐν τῇ σειρᾷ τῶν διαφόρων ζώων, διότι διὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἐπιμελοῦς ταύτης παρατηρήσεως δυνάμεθα νὰ λάβωμεν βαθυτέραν γνῶσιν τῆς οὐσίας αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ἡ εὐκίνητος φύσις τῶν πτηνῶν καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν βίου, ὅστις ἐν γένει φαίνεται σχετικῶς ὀλίγον ἀνεπτυγμένος· οὐχ ἥττον ὅμως ὑπάρχουσι καὶ μεταξὺ τῶν πτηνῶν εἶδη τινὰ καὶ ἄτομα, ἐν οἷς δυνάμεθα εὐχερῶς νὰ παρατηρήσωμεν βαθυτέραν τινὰ πνευματικὴν ἐνέργειαν. Ἀρκεῖ ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς φιττακοὺς, οἵτινες πολλάκις τοσοῦτον προσοικειοῦνται τῷ ἀνθρώπῳ, ὥστε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ δύνανται νὰ ἀνυψωθῶσιν εἰς ἀνωτέραν τινὰ βαθμίδα πνευματικῆς ἐνεργείας καὶ ἀναπτύξεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ὀλιγώτερον εὐφυῆ πτηνὰ δύναται ὁ ὀξύδερκῆς παρατηρητὴς νὰ διακρίνῃ λίαν ἀξιοπερίεργα χαρακτηριστικά, ὅταν ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ εὐρεθῇ εἰς στενοτέραν μετ' αὐτῶν συνάφειαν. Ἡ ἐπιμελὴς συλλογὴ τοιούτων παρατηρήσεων εἶναι ἀναμφιβόλως σπουδαιοτάτη διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς φύσεως τῶν πτηνῶν. Διὰ τοῦτο ἐθεώρησα καλὸν νὰ περιγράψω ἐν τῷ ἐπομένῳ διεξοδικώτερον ἰδίαν τινὰ παρατήρησιν, ἣν ἐποιήσαμην ἐπὶ τοῦ βίου των χελιδόνων.

Κατοικῶ ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐν τινι πρότερον ἀμπελῶνι παρὰ τῇ Δρέσδῃ, ὅστις καίπερ κείμενος εἰς μικροτάτην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως, εὐρίσκεται ὅμως ἐν ἡρεμωτάτῃ καὶ σχεδὸν παντελῶς ἀταράχῳ θέσει, εὐκταία παντὶ παρατηρητῇ τῆς φύσεως. Οὕτω, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων πτηνῶν, ἔχω κατ' ἔτος καὶ πολλὰ ζεύγη ἀγροδιαίτων χελιδόνων (*Hirundo rustica*), ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἐν τοῖς σταύλοις ἄλλα δὲ ἐν ἄλλοις διαιτητηρίοις κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς των. Ἐν ἔτει 1841 ἐξέπτη ἐκ τῆς φωλεᾶς νεοττιὰ πέντε νεαρῶν χελιδόνων κατὰ τὸν Ἰούνιον ἐν ὥρᾳ βροχῆς καὶ ψύχους. Καὶ μετὰ τὴν ἐξοδὸν αὐτῶν ἐξηκολούθει νὰ βρέχη, οὕτως ὥστε αἱ χελιδόνες δὲν ἠδύναντο νὰ εὐρώσιν ἱκανὴν τροφήν. Οἱ νεοσσοὶ ἐκάθηντο ἐπὶ ἐνὸς κλάδου ἀκακίας ἐγγύτατα πρὸ τοῦ παραθύρου μου. Τὰ διατεταραγμένα πτερὰ καὶ αἱ κρεμάμεναι πτέρυγές των ἐμαρτύρουν ἱκανῶς τὴν ἐλλειπὴν των κατάστασιν, μία δὲ ἐκ τῶν μικρῶν τούτων χελιδόνων ὑποκύψασα εἰς τὴν πείναν ἔκειτο νεκρά ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Προσεπάθησα νὰ σώσω τὰς λοιπὰς. Συνέλαβον μετὰ πολλῆς δυσκολίας ὀλίγας κεκρυμμένας μίαις καὶ κώνωπας, ἠνέωξα ὀλίγον τὸ παράθυρον, καὶ ἀφήκα αὐτὰς τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Τὰ πειναλέα πτηνὰ ἤρπασαν

ἀμέσως τὴν ποθητὴν τροφήν καὶ περιέμενον μετὰ πόθου νὰ ἀνοιχθῇ καὶ πάλιν τὸ παράθυρον. Ἡ ἀναζήτησις τῶν ὀλίγων κεκρυμμένων μυιῶν ἦτο δυσκολωτάτη, ἐν τούτοις κατῳρῶσα νὰ σώσω τὰ δυστυχῆ πτηνὰ ἐκ τοῦ θανάτου τῆς πείνης, βραδύτερον δὲ ὁ διαυγὴς οὐρανὸς παρέσχεον αὐτοῖς δαψιλεστέραν τροφήν. Τὰ πτηνὰ ὅμως παρετήρησαν καλῶς, πύθεν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἡ σωτηρία καὶ βραδύτερον, ὅσάνκις εὐρίσκον ἀνοικτὰς τὰς θύρας, ἵπταντο εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐκάθηντο εἰς τὰ παράθυρα, μέχρις οὗ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπεχείρησαν τὴν μακρὰν αὐτῶν ἀποδημίαν. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ, ὅτε ἐπανέκαμψαν αἱ χελιδόνες εἰς τὴν χώραν, ἦλθε πρῶτα τινὰ μία χελιδὼν εἰς τὸ κεκλεισμένον ἐτι παράθυρον τοῦ κοιτῶνός μου καὶ προσπιταμένη ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ὕλους τοῦ παραθύρου ἐφαίνετο προσπαθοῦσα νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν μου. Μόλις ἠνέωξα τὸ παράθυρον, εἰσῆλθε πετώσα εἰς τὸ δωμάτιον, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἐρμαρίου καὶ ἤρχισε νὰ κελαδῇ μετὰ μεγάλης εὐθυμίας καὶ ζωηρότητος, οὕτως ὥστε ἐξεπλάγην ἐπὶ τῇ ἡμερότητι τοῦ πτηνοῦ. Ἐκ τῶν πτερῶν συνεπέρανα ὅτι εἶχε μόλις ἐνὸς ἔτους ἡλικίαν, μοὶ ἐφάνη δὲ πιθανώτατον ὅτι ἦτο μία ἐκ τῶν χελιδόνων ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔσωσα ἐκ τῆς πείνης τὸ παρελθὸν ἔαρ. Τὸ ἐσπέρας ἔκλεισα κατὰ τὴν συνήθειάν μου τὴν θύραν καὶ τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος, χωρὶς νὰ σκεφθῶ καθόλου περὶ τῆς χελιδόνος. Ὅτε ὅμως βραδύτερον εἰσῆλθον μὲ τὸ φῶς διὰ νὰ κατακλιθῶ, ἡ χελιδὼν θαμβωθείσα ἤρχισε νὰ περυγίζῃ καὶ μετ' ὀλίγον ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Ἐσβεσα ἀμέσως τὸ φῶς, ἀφοῦ ἔλαβον τὴν χελιδόνα εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐκάθισα αὐτὴν ἐπὶ τῆς σανίδος ὑπὲρ τὸ παράθυρον. Ἐκ τοῦ συμβάντος τούτου οὐδεμίαν ἔλαβε δυσάρεστον ἐντύπωσιν· τῇ ἐπομένῃ πρωτῇ, μόλις ἠνοιχθῇ τὸ παράθυρον, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἐπανῆλθεν ὅμως μετ' ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ κελαδῇ εὐφροσύνως, τὸ δὲ ἐσπέρας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν συνήθη θέσιν τῆς, ὅπως κοιμηθῇ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὸ δωμάτιον ἑτέραν χελιδόνα, ἣτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφοβεῖτο τὴν παρουσίαν μου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐσπέρας ἐκάθισεν ὡσαύτως ἐπὶ τῆς σανίδος μετὰ τῆς συντροφου καὶ ἐκοιμήθη. Κατὰ τὰς πρώτας νύκτας ἀνεσοβοῦντο καὶ ἐπτερυγίζον, ὅσάνκις εἰσηρχόμην μὲ τὸν λύχνον ἀνημμένον, μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἐσυνείθισαν καὶ εἰς τοῦτο καὶ δὲν ἐταράσσοντο, ὅσάνκις ἔθετον τὸν λύχνον οὕτω πως ὥστε νὰ μὴ βλέπωσι τὸ φῶς ἀπ' εὐθείας. Ἐπῆλθε ψυχρὸς καὶ βροχερὸς καιρὸς, καθ' ὃν δὲν ἠδύναντο νὰ πορισθῶσι τὴν τροφήν των, καὶ τὰ πτερὰ των ἀνεστατώθησαν. Συνελάμβανον μίαις διὰ λεπτοῦ τινος δικτύου καὶ ἀπέλυον αὐτὰς εἰς τὸν κοιτῶνά μου, ἐν ᾧ ἐκάθηντο τὰ πειναλέα πτηνὰ,